

ЫНАКШЫЛДЫҢ ШЫЛГАЛДАЗЫ

ДЭЭДИ ХУРАЛ КОМАНДАЗЫ ШЫЛГАРААН

(Өзгөч № 158, 160, 166, 167, 172 «Шында»).

Прей орта аас ашпаан, холдарын оргозганын чүктөпкөш, бажычы кылаштаан. Амита чыда калбайт, эдере калаштаан. Прей тура дүйнөй бажычы кылаштаан. Амита херим шитиде яолои баары сайдайга олуруп алган. Хаймы дарыктыгы бодалдардан хөрөк шити көс урушкан депт үзөйшөш, ийи кыстыктан дерлер сыстш келген. Ол аразында кырган-ачазы соңа шитиш соктаан.

Амита плөвту хак омаашты узун чигеш, айы-дээр өрөөл шитинге кылаштааылаан. Кырган-ачазынын баарына тура дүйнөш, орукка чугааны унамчылаан.

— Болат эмчелеге эдээр, а боттарыңар эзирик чорудуар чол.

— Кым ишча дидир? — дээш, прей чудуруктаган.

— Зумра өмчн — деп, Амита харыылаан. — Чектен турган болдуңар.

— Дудук элешкинннчтүгүдүр — дээш, прей чудурук-биле столу бир шашкан.

— Бодуң нүгүлдөн ор сен! — деп, Амита удуз өзгөшкөн.

— Эрте дээр шыныч чугаала.

— Анаа калчан бүзүрөөр сен — дээш, прей хойнундан саазың ушун экилетен.

— Чүл ош? — дээш, Амита барык ушга сон алган.

— Чага-дыр — деп, прей харылаан.

— Кымга?

— Сенээ.

— Чүү дээш?

— Ноичу.

— Кымдын?

— Тахирини.

Амита чагааны ол-бо аңдара тууду көргүзөш чазышкан. Шарыгт ручка-биле далаш бижөөң үндүрү-кирик үжүктөрүн кожул помчаан: «Думай, сенээ бо чагааны сүт дег арыг сеткилминн ханызындан бижидим. Сенээ ыңдыгмыңдыг артык сеткилим чок. Эң баштай Болат-биле сен мен тарыштырган болгай мен. Ам Болаттың ийи арым көргөш бужар тексиндим. Ооң холбанып турар кижиз дугуң Зумра-дыр. Эрте дээр болаң...»

Оорган Амитаңын сеткилинге караңгы дүң дүжүп, өзүңү ханы шакпылаңды соккан. Бажыңың дугун сарбектеңишкөш:

— Ах, мээр салымымнч коңчуң ала... — дээш, кырган-ачазыңды хойнуче шурай берген.

Сынык холду өзиче кпирип, гитешен катган. Кырыдан аңгыда ийи ээги база сыңган, ошу Рахим ирей сый теккен. Ооң каанындан Болат каш дүзелерде карак шымызган, бичи күм кыныны бөрөгө кыры-биле ээгилер ачып-солчун аарыар. База Рахим ирей биле Тахирини үгүлдешери бодалдан ырава, сажыңгыр даржык аарыы болган. Өрөөл соңазыңга келеш, даштын кылаштаан-кан удушту көрүп турган. Шөргөн артында бир кижн чөдүргөн, хан көрүнгөн, кыштак шаңдазы Үмбөк эчичини ак халадың эңинген, шапка колдуктапкан турган. Болатче ындаыңда калалык көрүп, карактарын импэрээртей. Оон чүйтти сүргөй халаан дүйнө, амыр-менди-даа чок эгинерин кыскалан.

— Албан-херек аайы-биле

Тыва Республикаңың хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Бай-Тайга кожуунуң эрге-хоойлу камгалаар органиарынын хойлау-дүрүм камгалаар органиарынын удурукчуларынын дүштүрүп башкаар чөвүлөшини үнүшкүнүң хуралы Бай-Тайга кожуунун Тээли суурга чоокта чак болду эрткен.

Тыва Республикаңың Чаааның баштыгынын оралакчыы В. Б. Кара-Сад, Тыва Республикаңың прокурору А. Н. Дамба-Хуурак, ТР-нин Иштики херектер дамымынч сайды С. С. Б. Монгуш, Дээди судунуң даргазы А. Д. Ховалыг, республиканың Юстиция яамызынын сайдынын А. А. Абрамова, Бай-Тайга округундан ТР-нин Дээди Хуралынын депутаты Ч. Х. Херек, кожуун, сумулар чагыргалаарынын даргалары аяа киришкен.

Тоожудан үзүндү

Келдим, хамааты — дээш, саңдайга аары дегет олдуруп алган.

— Албаның кандыг херээ-биле? — дээш, Болат орнунга олдуруп алган.

— Кайы, ам-даа билбейн ор силер бе? — деп шагдаа шоруктактыг харыылаан. — Херек кылган-дыр силер.

— Чок, кандыг-даа херек кылбаан мен — деп, Болат чөрүшкөн. — Бо чүң чугаалаң ораныңар ол?

— Адыр, манан өөрөңдөр — дээш, шагдаа папказың столга шак калдыр салган. — Шынап-ла, мыдыгымаар кижилерин бирээң дээрин чугаанар бадыткап олур. Дыка херектенемер!

— Кандыг кижилерин? — деп, Болат өзгөлөнүп ора соксаң, чугааның анын чымчаткан. — Силерге саат болдум дээш буруулуң болдум. Ажыл-херөөңер кылың көрүңүр, эш шагдаа. Беден мен ийин.

Болат шагдааның саңган айтыргаларын харыылаан. Ындазында ийи кижинин аразында чугаа дызынч, бир-де кошкан кышын орган. «Эзирик келген сен, Рахим ирейиң холуң ханыраткан сен, Тахирини база эртөөң сен... дээр, ажак өзгөлөнүң. Шагдаа каш кедүрөр май чок бижиттисең, чамдык шугумарың хос каап орган. «Чүү болду бо?» деп айтырар чаксаң ара соксаң.

Шагдаа херөөң дакаш дооскан, хол үжүүн салдыртып адыры-биле саазыңы сууган. Болат помчаан, ыла бижиттиңен төстөр хөөңүң карар-

тып келген.

— Ында кижн хынаар чүве чок, өчүүнерин ол хевээр дүжүрүп бижик кагдым. Силерге бижик демдектери хынадың олдуар чайым чогуу — деп, шагдаа далашкан.

— Ылдингир-дир, менн карартың турар-дыр силер — дээш, Болат хол үжүүн салган сунган. — Ооң-биле чүң-даа чедип ан шыдаваң силер. «Даг деп караны доук дег ак базар» деп тыва удуштуң Үлөгөр домаан силерге саңгидырып каайн.

Оорган шагдааның арым кызып, кургак хаваан кепилде чодуң, далаш үнүшкөн. Болат ооң сооң сооң чөсөөк көрүп, өрү дүңкүрүп чараа артында дүжөр дээрин уттуңкандык силер, дээрн шагдаа деп, шитиде химиренн, дыңзыг чудуруктаны каашкан.

Эмчелеге недең аягы чыткан. Ол үениң шитиде кылаштан кым-даа келбөөң. Холу гитештү дээрден башка аарыры чыткен, сыңган ээгилер база анаа апарган. Эми үндүр бижиккен. Алаңы кайтың хос солуп келди турда, дашкаар үнүп чораан, кады чыткан кижн келеш чугаалаан:

— Даштын херээңер кижн силерде келди.

Дүвү-далаш солуп кеттиңен үнүп келген. Амита сумка, чөмөлөңгү турган. Мендилөөң, бирөөң харым бербөөң, чөмөдөн биле сумканын баарыңче оқтаңган. Болат оларын танып кааш, кайтап айтырган:

— Мээң богумну чүге эк-

Чорумалдын човулаңы

Тываның Россия Федерациязынын составына киргизишнн 50 чык өңүң байырдалың өскө чоп шыккан на-ысмылал Кызылда магадан көрдүм, солун-ла чоруу. Ынчалла-даа мээр болган өскө-даа хен чорумалдын сеткил-сагышы карартып, дү-вурдешин бир чүңүлдү ма-даа бижир деп шиттирген.

Октябрь 11-де чавары-биле чорумал чоп биле кады авто-вокалда мээр билет салды алдым. Хайдагайга чедер ав-тобус болган. Автобус чогуу-ру үзүңдө үнүшкөн. Мен сөөлгү олуттарың бирөөңгө олур-дум. Мээң чаныма дөрт анык оол база олурган. Олар пиво кижн хөөрөшкөн, чамдыктары чүгээр, а бирөөң илээң эзирик чорду. Ко-жаларың чугаа-соолу-даа, дыңзың-ла кел чыткан чүве.

Чогуунда орган кижилерге түвектиң-даа коңучу: эңгер-эңгер дүңкүрүтүң, ол-бо тура халың, улуска шаштык-ши, шорлун-ла турар, чү-гөөрдөр шитириң орталың чордулар. Ол чоокка олурган уруг-лар деп, олдуруп катган, бурунгар барып тургудай алганнар. А мен база олар-дың каакан чок олдуруңче көңүл алдым. Ол-даа дуза болбайт, база дезитим.

Чогуунда улуска шорлуп, таакшылап, чөңсөөң чорур бир улуг эзирик анык кижн бар. Бир чүгээр эки оңу эдо-кументий уштуга берген-дир, эш лейтенант дээр, карак ужу-биле көрүмге шынап-ла, кызыл картгыг шыныылга болду, оозу ол эки кармактадың каап чүве. Оозуң бодаларга ол Өвүрүң шагдаа чериңиң ажылдакчы-ың хире. Ол эзирик кижн оон тура халаан, артыгы эжир-тик чадаанда баргаш, чив-тепирин оралдакы берди. Чаныма орган анык ава урууң: «Ынаар барба!» дээш бодуче кылгырып алды.

Шагаан-Арыг биле Арыг-Узу аразында автобус док-таар чөдө чык коммерсан-тылар кандыг-даа коммерсан-ты сөздү турары магадлы-дыр. Ынчир чөдөр: сүтгүг шай, айыг, манчы, хуужуур, быдаа ааш туралааның шиллн, са-дыг кижн, чол булар аан.

Аңа чөмөңиңиң туррувуста, демги оолдар үнөш, терек-тер аразында улуска баргаш, ийи шил вола садып алган кедилер эвеске. А салгың-ларың бирөөң (чөм садып турарларың): «Тыва чүве база бар, салып ан көрүңер!» — деп чоңуң кылгырып турар чорду.

Чорумал чопну чөмөгөн турары буянныг херек-твр.

А арага садыгдай бээр, бу-зуттук чорук-тур деп бодар зетт. Арагадан чөкө тыра кижн кызылдан турар-дыр че? Коңучуң көрбө силер бел! Ма-даа хамаарыштыр Улуг-Хем кожуунуң-даа, республика-ның-даа чогуур органиары оварың, хемчег адыры чугу-ла.

Өвүржүдөр, бо аныктары-ны таныр болгай силер, ин-чанга бол болган таварыла-ны оларга чугаалаң. Илти-тыр көрүңер. Оларынч ат-сыын кижн билер эвес. Мон-гуш, Артыш, Волода, Павел даа дээр-де чораан. Автобус-ка коммерсант уруглар хей-бараның база чүдүрүн ая-ган чорур чорду. Оларынч бирөөң артында-ла Моол-дун хамаатың анык кыс чораан. Эзирик оол (ола-ла шилде деп билгенн кижн) моол уругу-ла шорлуп тур-арга, чаржыңың-ла чору-ипти. Ылан-ла «Эзирик Ты-ва» деп алывасты бадыткап турары ол шыккалы.

Дөрт-беш кижн мындыг бра чок чорубу-биле бодун ко-жуунуң ат-алдары букар-талдыр, наржыкчы-ла-дыр. Чорумалдары бо човула-дан адыр дээш болдунар хемчеглерин дарып ботта-ндырарын үе негеш келген.

Чорумал чопну чөмөгөн турары буянныг херек-твр.

А арага садыгдай бээр, бу-зуттук чорук-тур деп бодар зетт. Арагадан чөкө тыра кижн кызылдан турар-дыр че? Коңучуң көрбө силер бел! Ма-даа хамаарыштыр Улуг-Хем кожуунуң-даа, республика-ның-даа чогуур органиары оварың, хемчег адыры чугу-ла.

Өвүржүдөр, бо аныктары-ны таныр болгай силер, ин-чанга бол болган таварыла-ны оларга чугаалаң. Илти-тыр көрүңер. Оларынч ат-сыын кижн билер эвес. Мон-гуш, Артыш, Волода, Павел даа дээр-де чораан. Автобус-ка коммерсант уруглар хей-бараның база чүдүрүн ая-ган чорур чорду. Оларынч бирөөң артында-ла Моол-дун хамаатың анык кыс чораан. Эзирик оол (ола-ла шилде деп билгенн кижн) моол уругу-ла шорлуп тур-арга, чаржыңың-ла чору-ипти. Ылан-ла «Эзирик Ты-ва» деп алывасты бадыткап турары ол шыккалы.

Дөрт-беш кижн мындыг бра чок чорубу-биле бодун ко-жуунуң ат-алдары букар-талдыр, наржыкчы-ла-дыр. Чорумалдары бо човула-дан адыр дээш болдунар хемчеглерин дарып ботта-ндырарын үе негеш келген.

Чорумал чопну чөмөгөн турары буянныг херек-твр.

А арага садыгдай бээр, бу-зуттук чорук-тур деп бодар зетт. Арагадан чөкө тыра кижн кызылдан турар-дыр че? Коңучуң көрбө силер бел! Ма-даа хамаарыштыр Улуг-Хем кожуунуң-даа, республика-ның-даа чогуур органиары оварың, хемчег адыры чугу-ла.

Өвүржүдөр, бо аныктары-ны таныр болгай силер, ин-чанга бол болган таварыла-ны оларга чугаалаң. Илти-тыр көрүңер. Оларынч ат-сыын кижн билер эвес. Мон-гуш, Артыш, Волода, Павел даа дээр-де чораан. Автобус-ка коммерсант уруглар хей-бараның база чүдүрүн ая-ган чорур чорду. Оларынч бирөөң артында-ла Моол-дун хамаатың анык кыс чораан. Эзирик оол (ола-ла шилде деп билгенн кижн) моол уругу-ла шорлуп тур-арга, чаржыңың-ла чору-ипти. Ылан-ла «Эзирик Ты-ва» деп алывасты бадыткап турары ол шыккалы.

Дөрт-беш кижн мындыг бра чок чорубу-биле бодун ко-жуунуң ат-алдары букар-талдыр, наржыкчы-ла-дыр. Чорумалдары бо човула-дан адыр дээш болдунар хемчеглерин дарып ботта-ндырарын үе негеш келген.

Чорумал чопну чөмөгөн турары буянныг херек-твр.

А арага садыгдай бээр, бу-зуттук чорук-тур деп бодар зетт. Арагадан чөкө тыра кижн кызылдан турар-дыр че? Коңучуң көрбө силер бел! Ма-даа хамаарыштыр Улуг-Хем кожуунуң-даа, республика-ның-даа чогуур органиары оварың, хемчег адыры чугу-ла.

Өвүржүдөр, бо аныктары-ны таныр болгай силер, ин-чанга бол болган таварыла-ны оларга чугаалаң. Илти-тыр көрүңер. Оларынч ат-сыын кижн билер эвес. Мон-гуш, Артыш, Волода, Павел даа дээр-де чораан. Автобус-ка коммерсант уруглар хей-бараның база чүдүрүн ая-ган чорур чорду. Оларынч бирөөң артында-ла Моол-дун хамаатың анык кыс чораан. Эзирик оол (ола-ла шилде деп билгенн кижн) моол уругу-ла шорлуп тур-арга, чаржыңың-ла чору-ипти. Ылан-ла «Эзирик Ты-ва» деп алывасты бадыткап турары ол шыккалы.

Дөрт-беш кижн мындыг бра чок чорубу-биле бодун ко-жуунуң ат-алдары букар-талдыр, наржыкчы-ла-дыр. Чорумалдары бо човула-дан адыр дээш болдунар хемчеглерин дарып ботта-ндырарын үе негеш келген.

Чорумал чопну чөмөгөн турары буянныг херек-твр.

А арага садыгдай бээр, бу-зуттук чорук-тур деп бодар зетт. Арагадан чөкө тыра кижн кызылдан турар-дыр че? Коңучуң көрбө силер бел! Ма-даа хамаарыштыр Улуг-Хем кожуунуң-даа, республика-ның-даа чогуур органиары оварың, хемчег адыры чугу-ла.

Өвүржүдөр, бо аныктары-ны таныр болгай силер, ин-чанга бол болган таварыла-ны оларга чугаалаң. Илти-тыр көрүңер. Оларынч ат-сыын кижн билер эвес. Мон-гуш, Артыш, Волода, Павел даа дээр-де чораан. Автобус-ка коммерсант уруглар хей-бараның база ч